

RADA PROGRAMOWA: **PROF. WOJCIECH BIEŃKOWSKI** (UCZELNIA ŁAZARSKIEGO), **DR. PRZEMYSŁAW GRAJEWSKI** VEL **ŻURAWSKI** (UNIWERSYTET ŁÓDZKI), **DR. HAB. JAN KŁOS** (KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI), **PROF. DOMINIKA MAISON** (UNIWERSYTET WARSZAWSKI), **PROF. WITOLD KWAŚNICKI** (UNIWERSYTET WROCŁAWSKI), **MARCIN PIASECKI** (GREMI MEDIA), **PROF. ZBIGNIEW RAU** (UNIWERSYTET ŁÓDZKI), **PROF. BOGDAN SZLACHTA** (UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI),

ZARZĄD: **ROBERT GWIAZDOWSKI** –PREZES, **ANDRZEJ TALAGA** – WICEPREZES, **TOMASZ WRÓBLEWSKI** – WICEPREZES, **CEZARY KAŻMIERCZAK** – CZŁONEK ZARZĄDU,

Warszawa, 16 czerwca 2014

Czy Narodowy Bank Polski finansował deficyt budżetowy poprzez wymianę stuzłotówek?

Analiza WEI

Narodowy Bank Polski stoi na straży wartości polskiego pieniądza, samodzielnie jak i wraz z Radą Polityki Pieniężnej. Konstytucja nadaje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Także ustawa zasadnicza zakazuje mu finansowania deficytu budżetowego. Dodatkowo ustawa budżetowa nie może przewidywać pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązań w centralnym banku państwa. Natomiast zgodnie z ustawą o NBP, o wielkości emisji znaków pieniężnych decyduje Prezes NBP w swoim zarządzeniu. Także w tym trybie Prezes ustala wzory i wartość nominalną banknotów, jak również terminy wprowadzenia ich do obiegu.

Bank centralny reguluje podaż pieniądza gotówkowego poprzez operacje otwartego rynku, w ramach których jednak nie może obecnie nabywać obligacji Skarbu Państwa bezpośrednio od emitenta. Jednak ma możliwość skupu tych papierów wartościowych od banków komercyjnych, które zakupiły je od Skarbu Państwa. Drugą metodą zasilania systemu bankowego w pieniądź jest udzielanie im kredytów refinansowych. W sierpniu 2013 roku pojawił się pomysł Ministerstwa Finansów o umożliwieniu bankowi centralnemu nabywanie obligacji skarbowych poza operacjami otwartego rynku. Miało to na celu danie NBP podobnej możliwości jakie mają niektóre banki centralne jak Europejski Bank Centralny, amerykańska Rezerwa Federalna, czy Bank Anglii. Taka kompetencja jest jednoznaczna z możliwością realizacji tzw. luzowania ilościowego.

Dość ciekawym posunięciem Narodowego Banku Centralnego było podjęcie decyzji o wprowadzeniu nowych banknotów do obiegu po 18 latach emisji obecnych. Decyzja została podjęta w kwietniu 2013 roku, a emisja została rozpoczęta 7 kwietnia 2014 roku, ale poprzedzona została wcześniej dość zaskakującym zdarzeniem. Drukiem banknotów w Polsce zajmuje się Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych, będąca jednoosobową spółką Skarbu Państwa, nad którą nadzór właścicielski sprawował minister skarbu państwa. W lipcu 2013 roku, w ekspresowym tempie powstało rozporządzenie, na mocy którego nadzór właścicielski nad tą spółką, przejął minister spraw wewnętrznych. W lutym 2014 roku odwołano prezesa zarządu spółki Krzysztofa Żarnotą, obsadzając jednocześnie na tym stanowisku Sławomira Grełę.

Według danych NBP wartość pieniądza gotówkowego w obiegu wyniosła w kwietniu 2014 roku (pierwszym miesiącu nowej emisji) 119,3 miliardów złotych i była już o 2,2% lub o 2,6 mld zł większa niż miesiąc wcześniej. W maju wartość pieniądza w obiegu wzrosła do 119,7 mld złotych, czyli o 0.3%.

RADA PROGRAMOWA: **PROF. WOJCIECH BIEŃKOWSKI** (UCZELNIA ŁAZARSKIEGO), **DR. PRZEMYSŁAW GRAJEWSKI** VEL **ŻURAWSKI** (UNIwersYTET ŁÓDZKI), **DR. HAB. JAN KŁOS** (KATOLICKI UNIwersYTET LUBELSKI), **PROF. DOMINIKA MAISON** (UNIwersYTET WARSZAWSKI), **PROF. WITOLD KWAŚNICKI** (UNIwersYTET WROCLAWSKI), **MARCIN PIASECKI** (GREMI MEDIA), **PROF. ZBIGNIEW RAU** (UNIwersYTET ŁÓDZKI), **PROF. BOGDAN SZLACHTA** (UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI),

ZARZĄD: **ROBERT GWIAZDOWSKI** –PREZES, **ANDRZEJ TALAGA** – WICEPREZES, **TOMASZ WRÓBLEWSKI** – WICEPREZES. **CZARY KAŻMIERCZAK** – CZŁONEK ZARZĄDU,

Natomiast w okresie od października 2013 roku do marca 2014 roku średnie miesięczne tempo wzrostu podaży pieniądza gotówkowego wyniosło około 0,6%, co jest zbliżone do tempa inflacji. Łączna maksymalna wartość emitowanych zmodernizowanych banknotów to 98,2 miliarda złotych, co stanowi prawie 85% wartości gotówki będącej w obiegu w marcu 2014 roku. Ciekawe jest to, że prawie 85% wartości nowej emisji (obecnie blisko 70%), czyli 817 mln sztuk to banknoty 100 zł (banknoty 200 zł nie podlegają wymianie), których trwałość w obiegu jest najwyższa, bo może wynosić nawet 5 lat. Natomiast banknoty o najniższych nominałach 10 zł i 20 zł zużywają się średnio w ciągu 12 miesięcy. Obecnie w obiegu jest 1,37 mld banknotów, a emisja nowych banknotów to blisko 1,48 mld sztuk. Rocznie zniszczeniu ulega około 300 milionów banknotów, to oznacza że nowa emisja w pełni powinna pojawić na rynku się w ciągu kolejnych 5 lat. Powinniśmy się spodziewać, że tempo wprowadzania nowych banknotów będzie dużo mniejsze ze względu na duży udział banknotów o dużych nominałach, które charakteryzują się największą żywotnością. Gdyby działa się inaczej mielibyśmy do czynienia z typowym dodrukiem pustego pieniądza.

Samo wprowadzenie nowych banknotów do obiegu, polega na zasileniu nimi przez bank centralny wszystkich banków komercyjnych. A te następnie decydują ile pieniądza gotówkowego prześlą do gospodarki.

Co jest jeszcze ciekawe ilość ujawnianych fałszyfikatów systematycznie spada, w 2009 roku było to prawie 18 tysięcy sztuk, w roku 2012 już 10,4 tysiąca a w roku ubiegłym około 9 tysięcy banknotów. W związku z tym trudno powoływać się obecnie na potrzebę większego zabezpieczenia banknotów przed fałszerstwem.

Pokusa łatwego pozyskania finansowania wydatków publicznych poprzez dodruk pustego pieniądza jest ogromna i istnieje od zawsze. Dlatego rządy zostały prawnie pozbawione tej możliwości zarówno na poziomie prawa krajowego jak i europejskiego. Deficyt budżetowy w 2013 roku wyniósł 42 mld złotych, a w tym roku po czterech miesiącach osiągnął 21 mld zł (44% planu rocznego). Miejmy nadzieję, że hasło NBP „dbamy o wartość pieniądza” jest nadal aktualne i nie wykorzysta tego narzędzia w celu wpuszczenia pustego pieniądza do obiegu gospodarczego. Jedynie zdrowy pieniądz będący pochodną pracy i przedsiębiorczości jest gwarancją rozwoju zdrowej gospodarki.

Warsaw Enterprise Institute